

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ ЛЬВІВЩИНИ

Досліджуються практичні проблеми функціонування роздрібною торгівлі Львівської області. Визначаються напрями її подальшого розвитку в сучасних умовах.

Ключові слова: Львівська область, ринки, роздрібна торгівля, роздрібна торговельна мережа, товарооборот.

Shyndyrovskyy I.

MODERN TRENDS IN RETAIL LVIV

We study practical problems of functioning retail Lviv region. Identify areas for further development in modern conditions.

Keywords: Lviv region, markets, retail, retail trading network turnover.

Вступ. Кінцевою ланкою ланцюга господарських зв'язків в процесі товаропросування споживчих товарів від виробника до споживача є роздрібна торгівля, яка представляє собою діяльність суб'єктів товарного ринку з продажу товарів, послуг безпосередньо споживачеві. В процесі роздрібною реалізації товари із сфери обертання переходять у сферу колективного, особистого, індивідуального споживання. Ефективне функціонування вітчизняної роздрібною торгівлі в сучасних економічних умовах неможливе без підвищення конкурентоспроможності її суб'єктів, організації діяльності з врахуванням світового досвіду та регіональних особливостей здійснення господарської діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та зарубіжній літературі накопичено значний досвід вивчення та аналізу роздрібною торгівлі. В останні роки основна увага зосереджена на дослідженні значення, функцій роздрібною торгівлі, її сучасного стану і тенденцій розвитку. Свій вклад у вирішення цих проблем внесли В.В. Апопій [1], А. А. Мазаракі [2] та інші.

Постановка завдання. Незважаючи на глибокі дослідження в цій сфері, залишаються невирішеними питання розвитку роздрібною торгівлі окремих регіонів в сучасних умовах, дослідження їх впливу на забезпечення потреб населення.

З погляду на зазначене вище основною метою статті є дослідження теоретичних і практичних проблем розвитку роздрібною торгівлі Львівщини і визначення стратегічних напрямів її подальшого розвитку в умовах конкуренції.

Вклад основного матеріалу дослідження. В роздрібною торгівлі здійснюється реалізація товарів особистого, сімейного, домашнього користування, не пов'язаного з підприємницькою діяльністю, кінцевому споживачеві. Саме в цій сфері проявляються результати економічної діяльності держави, які зачіпають життєві інтереси всього населення - забезпечення продуктами харчування і непродовольчими товарами, покращання організації торговельного обслуговування, вирішення інших життєво важливих проблем, які суттєво впливають на відтворення робочої сили, створення сприятливих умов для проживання людей.

Роздрібна торгівля України до 2008 року демонструвала динамічне зростання як обсягів реалізації товарів, так і фінансових показників торговельно-господарської діяльності. В результаті світової і вітчизняної економічної кризи у 2009 році спостерігається певне згортання економічної активності, що проявилось, насамперед, у зменшенні обсягів реалізації товарів, які відображаються показником роздрібною товарообороту. За даними офіційної статистики, лише за 2009 р. обсяг роздрібною товарообороту торгівлі в Україні склав 444,3 млрд. грн. і порівняно з попереднім роком скоротився на 2,6% у фактичних цінах і на 17,4% у порівнянних цінах [3, с. 271].

Одним з небагатьох регіонів, де не спостерігалось скорочення обсягів обороту роздрібною торгівлі була Львівська область, яка у фактичних цінах продемонструвала зростання даного показника у 2009 році на 2,3% (табл. 1).

Динаміка обороту роздрібної торгівлі Львівської області у 2008-2012 рр.

Показники	Значення показників у році, млрд. грн.				
	2008	2009	2010	2011	2012
Оборот роздрібної торгівлі, млн. грн.	20626,3	21100,0	25228,2	31286,0	36232,6
Темпи росту, %	-	102,3	119,6	124,0	115,8
Роздрібний товарооборот підприємств, млн. грн.	12827,2	12983,6	15023,7	18179,9	19698,3
Темпи росту, %	-	101,2	115,7	121,0	108,4
Частка роздрібного товарообороту підприємств у обороті роздрібної торгівлі, %	62,2	61,5	59,6	58,1	54,4

У наступні роки ситуація суттєво покращується. Зростання реальних доходів населення, стабілізація у сфері виробництва спричинили покращення ситуації на споживчому ринку області. За даними Державної служби статистики оборот роздрібної торгівлі Львівської області у фактичних цінах щорічно зростає і в 2012 році досяг показника 36232,6 млн. грн. Найбільший ріст обороту роздрібної торгівлі Львівщини у фактичних цінах спостерігався у 2011 році і склав 24% порівняно з попереднім роком.

Підприємства роздрібної торгівлі займають значне місце у розвитку підприємницького потенціалу. Вигідне географічне розташування області (близькість кордону), розвинена транспортна інфраструктура сприяє розвитку торгівельної діяльності.

Варто відзначити негативну тенденцію до зменшення відношення товарообороту підприємств до обороту роздрібної торгівлі області, які, власне, повинні забезпечувати підвищення стандартів торговельного обслуговування і активізацію сучасних методів торгівлі. Як видно з табл. 1, відношення товарообороту підприємств до обороту роздрібної торгівлі починаючи з 2008 року має тенденцію до зниження. За останні 5 років питома вага роздрібного товарообороту підприємств у оборот роздрібної торгівлі Львівщини зменшилась на 7,8%.

Хоча у фактичних цінах роздрібний товарооборот підприємств Львівської області протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зростання, однак у порівнянних цінах у 2009 році спостерігалось значне скорочення даного показника (на 15,4%), а в наступні роки зростання не таке значуще, як у фактичних цінах (табл. 2).

У 2012 р частка міста Львова у роздрібному товарообороті підприємств Львівської області становила 61,1%. Темп зростання роздрібного товарообороту підприємств у м. Львові був дещо нижчий, ніж у середньому в області (104,1%) [4].

Економічна криза спричинила звуження функцій і масштабів діяльності оптової торгівлі Львівської області (табл. 3). У 2009-2010 роках оптовий товарооборот підприємств Львівщини скоротився порівняно з 2008 роком. Відношення оптового товарообороту підприємств до обороту роздрібної торгівлі знизилось. Це призвело до того, що участь оптової торгівлі у формуванні роздрібного товарообороту у цей період зменшилась. Послабився вплив даного сектора на формування ефективної системи господарських зв'язків, мобілізацію товарних ресурсів, організацію централізованого товаропостачання роздрібної торгівлі. І лише в 2011-2012 роках відношення оптового товарообороту підприємств до обороту роздрібної торгівлі Львівської області досягло до кризового рівня.

Темпи зростання роздрібного товарообороту підприємств Львівської області у порівнянних цінах у 2008-2012 рр.

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Роздрібний товарооборот підприємств, млн. грн.	12827,2	12983,6	15023,7	18179,9	19698,3
Темпи зростання роздрібного товарообороту підприємств до попереднього року у порівнянних цінах, %	112,7	84,6	101,7	108,1	104,1

Таблиця 3

**Співвідношення оптового товарообороту підприємств до обороту роздрібною торгівлі
Львівщини у 2008-2012 рр.**

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Оптовий товарооборот підприємств, млн. грн.	24317,9	21007,3	23915,6	39393,1	41664,0
Оборот роздрібною торгівлі, млн. грн.	20626,3	21100,0	25228,2	31286,0	36232,6
Відношення оптового товарообороту підприємств до обороту роздрібною торгівлі, %	117,9	99,6	94,8	125,9	115,0

Хоча Львівська область у сфері оптової торгівлі посідає 6 місце в Україні, потенціал області використовується в даний час не в повній мірі. Фактично в системі обігу споживчих товарів домінують моделі каналів товароруку, в яких цей обіг здійснюється через чисельних оптових посередників і дрібних торговців організованих і неформальних ринків, підприємств - фізичних осіб. Такі моделі є найкращими для багаторазового перепродажу та тінювого обігу товарів, ухилення від відповідальності перед споживачами за якість та безпеку товарів, від сплати податків у повному обсязі.

Погіршилася товарна структура роздрібною товарообороту підприємств Львівської області, в якій частка непродовольчих товарів скоротилася з 66,1% в 2008 році до 59,8% в 2012 році (табл. 4). За останні чотири роки питома вага непродовольчих товарів змінювалась несуттєво, що не підтверджує тези про значне підвищення добробуту населення Львівщини у після кризовий період.

Щодо матеріально-технічної бази роздрібною торгівлі Львівської області, то протягом досліджуваного періоду відбувалися негативні процеси згортання, що проявилось у скороченні чисельності торговельних об'єктів роздрібною торговельною мережі (табл. 5).

Лише за 2009 рік кількість торговельних об'єктів підприємств скоротилася з 4515 од. до 4281 од. або на 5,2%. Аналогічна тенденція продовжувалася і в наступні роки.

Загалом за 2008-2012 роки кількість торговельних об'єктів у роздрібною торгівлі підприємств скоротилася на 608 од. При цьому темпи скорочення чисельності торговельних об'єктів у 2009 і 2012 роках найбільш високі.

Необхідно, щоправда, зауважити, що згортання чисельності об'єктів роздрібною торгівлі юридичних осіб протягом останніх років відбувалося не лише внаслідок загострення кризових явищ, але й в процесі досить активної зміни їх профілю. Так, чисельність магазинів протягом аналізованого періоду скорочувалась повільніше, ніж загальна кількість об'єктів торгівлі (за винятком 2009 року).

Необхідно зазначити, що дані цифри не відображають реальної ситуації із забезпеченістю населення торговельними об'єктами і площами, оскільки не враховують потужностей сегмента роздрібною торгівлі приватних підприємств.

Поряд із скороченням чисельності торговельних об'єктів спостерігаються і позитивні явища.

Таблиця 4

**Структура роздрібною товарообороту підприємств
Львівської області у 2008-2012 рр.**

(відсотків)

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Усі товари	100	100	100	100	100
Продовольчі товари	33,9	41,4	43,6	41,2	40,2
Непродовольчі товари	66,1	58,6	56,4	58,8	59,8

Таблиця 5

**Наявність об'єктів роздрібною торгівлі підприємств – юридичних осіб
Львівської області у 2008-2012 рр.**

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Всього, одиниць	4515	4281	4143	4078	3907
Темпи росту, %	-	94,8	96,8	98,4	95,8
Магазини, одиниць	3461	3260	3186	3178	3066
Темпи росту, %	-	94,2	97,7	99,7	96,5
Кіоски та палатки, одиниць	1054	1021	957	900	841
Темпи росту, %	-	96,9	93,7	94,0	93,4

Протягом останніх років у м. Львові відкрито ряд роздрібних торговельних підприємств, найбільшими серед яких є торговельно-розважальний центр «Вам», магазин-склад ТЗОВ «СП «АКАН», магазин рибальських та туристичних товарів, магазин світильників, магазин-склад непродовольчих товарів ТЗОВ ВКФ «РОМ Лтд», магазин «Рукавичка» ТЗОВ ТВК «Львівхолод», магазин «Космо» ТЗОВ «Суматра-ЛТД», магазин «Електрон» Телевізійного заводу «Електрон» ДП ПАТ «Концерн-Електрон», магазин «Дешевий одяг» ПП «ВП-Україна», магазин «Дім книги» та інші.

Окрім цього, у містах та районах області відкрито: у м. Новий Розділ - магазин «Лаванда+», у м. Стрий - магазин «Зірочка», у м. Червоноград – торговий комплекс «НАШ» ТЗОВ «Мега-Полюс», магазин побутової техніки та інші.

Спрощенню та прискоренню періоду руху споживчих товарів із сфери виробництва до кінцевих споживачів, фінансових потоків із сфери споживання до товаровиробників сприяє діяльність ринків. Перевагою цієї форми торгівлі є те, що роздрібним продавцем на ринку може бути будь-який член суспільства або суб'єкт господарювання. Це відноситься до громадян України, громадян інших іноземних держав, товаровиробників (промислової і сільськогосподарської продукції), комерційних посередників, приватних підприємців та інших (табл. 6).

Із загальної чисельності ринків на кінець 2012 року 23 були продовольчі (19,3%), 42 непродовольчі (35,3%), 54 змішані (45,4%). За торговими місцями поділ виглядає таким чином: продовольчі ринки - 5218 місць (16,7%), непродовольчі - 9294 (29,7%), змішані - 16822 (53,6%) [4].

Висновки. Підприємства роздрібно́ї торгівлі займають значне місце у розвитку підприємницького потенціалу області. В роздрібній торгівлі Львівщини в останні роки спостерігається тенденція зменшення кількості магазинів з одночасним зростанням обсягів товарообороту. В той же час відчутну роль в торговельному обслуговуванні населення відіграють ринки. Подальше вдосконалення роздрібно́ї торгівлі Львівської області, її орієнтація на ринкові принципи господарювання передбачають активне введення в дію нових сучасних торговельних підприємств, подальшу трансформацію ринків у торговельно-сервісні комплекси, проведення в районах і містах ярмарків з продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки за цінами виробника, збільшення наповнення споживчого ринку області товарами регіональних виробників.

Таблиця 6

Наявність ринків у Львівській області у 2008-2012 рр.

Показники	Роки				
	2008	2009	2010	2011	2012
Всього, одиниць	137	141	136	136	119
Темпи росту, %	-	102,9	96,5	100,0	87,5
Торгових місць, одиниць	32081	32406	32114	31868	31334
Темпи росту, %	-	101,0	99,1	99,2	98,3

Протягом останніх років у розвитку ринків Львівської області можна відзначити такі закономірності. Найбільшого поширення ринки Львівщини отримали в 2009 році як за чисельністю ринків - 141, так і за кількістю торгових місць – 32406. Протягом 2010 і 2011 років чисельність ринків і кількість торгових місць на них дещо скорочувалась.

В 2012 році відбулися суттєві зміни у цій сфері. 17 ринків або 12,5% загальної чисельності були закриті. Кількість торгових місць знизилася до 31334 одиниць або на 1,7% порівняно з попереднім роком.

За період 2008-2012 років кількість ринків у Львівській області скоротилася на 28 одиниць, а торгових місць – на 747 місць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апопій В. В. Сучасні проблеми та стратегічні пріоритети розвитку внутрішньої торгівлі України [Текст] / В. В. Апопій // Вісник ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, - Серія «Економічні науки». – 2005. – № 4 – С. 145-153.
2. Внутрішня торгівля в Україні : економічні умови ефективного розвитку [Текст] : монографія / [А. Мазаракі та ін.]. – К. : КНТЕУ, 2006. – 195 с.
3. Статистичний щорічник України за 2011 рік // за ред. О. Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 560 с.
4. www.stat.lviv.ua
5. http://lv.ukrstat.gov.ua/ukr/publ/2011/yearbook/2010/2010_r.pdf